

شماره چاپ: ۱۱۰۳

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت: ۴۷۰

تاریخ چاپ: ۱۳۹۷/۷/۱۴

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه اصلاح قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور»

کد موضوعی: ۲۷۰

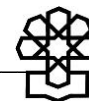
شماره مسلسل: ۱۶۱۷۴

آذرماه ۱۳۹۷

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	عنوان و متن لایحه پیشنهادی
۴	سابقه تاریخی موضوع
۵	اظهار نظر کارشناسی در خصوص لایحه
۶	بررسی کلیات لایحه
۹	ارزیابی جزئیات لایحه
۱۲	جمع‌بندی و پیشنهادها
۱۴	پیوست

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه اصلاح قانون اساسنامه سازمان میراث
فرهنگی کشور»

چکیده

پیشینه تاریخی قانونگذاری در موضوع حمایت از احیاء، مرمت و نگهداری بافت‌ها و بناهای تاریخی و فرهنگی به سال‌های نخست قانونگذاری در کشور و به طور مشخص به سال ۱۳۰۹ ه.ش برمی‌گردد. با این حال، این موضوع از برنامه سوم توسعه جمهوری اسلامی ایران همواره مورد تأکید واقع شده است. از این رو، هر از چندگاهی با ارائه طرح یا لایحه‌ای با توجه به اقتضات زمانی ضرورت این امر مطرح می‌شود. در همین راستا، «لایحه اصلاح قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور» با هدف احیاء و بهره‌برداری بهینه از بافت‌ها و بناهای فرهنگی و تاریخی و مشارکت در ساماندهی اماکن مذکور توسط شهرداری‌ها در زمینه شناسایی آنها که به عنوان میراث فرهنگی در محدوده و حریم شهرها شناخته می‌شوند و همچنین تملک، مرمت و بهره‌برداری از آنها، ارائه شده است. از منظر کارشناسی، هرچند هدف کلی لایحه مثبت ارزیابی می‌شود، اما مفاد لایحه واجد اشکالات و ابهاماتی است که هدف مطرح شده را تحت الشعاع قرار می‌دهد؛ «تملک» بناها و آثار تاریخی و فرهنگی توسط شهرداری‌ها و اولویت در واگذاری ابنیه مذکور به ایشان، با توجه به تقدم انجام امور خدمات شهری توسط شهرداری‌ها و ایجاد تعارض فی‌مابین خدمات شهری و حفاظت و صیانت از بافت‌ها و بناهای تاریخی و فرهنگی از جمله ایرادات مطرح شده در این باره است. هرچند لایحه مقرر می‌دارد: «سازمان مجاز است در واگذاری‌های بناهای فرهنگی و تاریخی با اولویت شهرداری‌ها اقدام کند»، اما با توجه به «عدم ایجاد وحدت رویه» از سوی شهرداری و نواحی مختلف کشور، موضوع احیاء، بهره‌برداری و صیانت و حفاظت از ابنیه محل تأمل است. همچنین مشخص نبودن واگذاری ابنیه و آثار مذکور «با حفظ تملک» یا «بدون حفظ تملک» از سوی سازمان میراث فرهنگی محل ابهام است. در این باره، به استناد برخی قوانین از جمله ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی، فروش (واگذاری مالکیت) آثار و بناهای تاریخی وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی ممنوع است. به علاوه، موضوع برون‌سپاری «نظارت» بر بناها و آثار مذکور - به عنوان امری حاکمیتی - به بخش غیردولتی (شرکت‌ها)، واجد اشکال است. همچنین ابهام در خصوص تکلیف سازمان میراث فرهنگی برای پرداخت تسهیلات و کمک‌های فنی و اعتباری مورد نیاز اماکن به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها از دیگر ایرادات وارده است. ایراد مضاعف آنجایی است که در واگذاری آثار و ابنیه مزبور، دهیاری‌ها دیده نشده‌اند. با توجه به اینکه قریب ۵۰ درصد بناهای تاریخی - فرهنگی در روستاها و خارج از محدوده شهرها قرار دارند؛ لذا، لایحه مذکور از این حیث فاقد جامعیت برای همه آثار تاریخی - فرهنگی کشور است.

بنابراین کلیات لایحه ارائه شده از حیث کارشناسی قابل دفاع نیست. اما در صورت اصرار

بر تصویب آن پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

۱. لایحه ارائه شده به مدت ۶ ماه تا تعیین سرنوشت «طرح تشکیل وزارت میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی» مسکوت شود یا دولت لایحه ارائه شده را استرداد کند تا در صورت تصویب طرح مذکور، تکلیف مجموع قواعد حقوقی و وظایف و اختیارات وزارت احتمالی مشخص شود.
۲. در صورت عدم تصویب و ابلاغ «طرح تشکیل وزارت میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی» این لایحه با رفع ابهامات و اشکالات مربوطه در مسیر قانونگذاری قرار گیرد.

مقدمه

بناها و آثار فرهنگی و تاریخی هر کشور، گویای هویت ملی و تاریخی هر ملت و شناسنامه هر تمدن به‌شمار می‌روند. از آنجا که این ابنیه حاصل ذوق و استعداد هنر و معماری هر سرزمین هستند، یکی از پایه‌های اصلی توسعه صنعت گردشگری محسوب می‌شوند. از این‌رو، صنعت گردشگری ارتباط وسیعی در ابعاد مختلف اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی با موضوع بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی دارد. از منظر اقتصادی وجود این بناها به دلیل جاذبه‌ها و زیبایی‌هایی که دارند، سبب جذب گردشگر شده و درآمدها و منفعی را نصیب متولیان و جامعه محلی می‌کنند، امری که می‌تواند در جهت حفظ و پایداری آن بنا مورد استفاده قرار گیرد تا نسبت به حفاظت و صیانت از آن اقدام شود. از طرف دیگر و از بُعد فرهنگی و اجتماعی، این بناها در واقع تاریخ و هویت آن منطقه و شهر و حتی کشور را تشکیل می‌دهند و در بسیاری از موارد آشنایی و شناخت گردشگران با یک شهر، به علت وجود این گونه بناهای ارزشمند است. بر این اساس، نگهداری، احیا و استفاده کارآمد از میراث مذکور، امری ضروری و نیازمند سیاستگذاری است؛ امری که لایحه دولت درصدد تحقق آن است.

هدف اصلی از ارائه این لایحه، احیا و بهره‌برداری بهینه از بافت‌ها و بناهای فرهنگی و تاریخی و مشارکت در ساماندهی اماکن مذکور توسط شهرداری‌ها - در زمینه مواردی که به عنوان میراث فرهنگی در محدوده و حریم شهرها شناخته می‌شوند - همچنین تملک، مرمت و بهره‌برداری از آنها عنوان شده است. هدفی که به نظر می‌رسد در جهت احیا، مرمت، تملک و بهره‌برداری و به طور کلی صیانت و حفاظت از آثار فرهنگی و تاریخی کشور ارائه شده است.

فراوانی وجود ابنیه و آثار تاریخی و فرهنگی در اقصی نقاط کشور و نیازمندی آنها به حفاظت، احیا و بازسازی از یک سو و محدودیت منابع مالی و نیروی انسانی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (به عنوان متولی) در زمینه‌های مذکور از سوی دیگر، موجب شده است طرح‌ها و لوایح مختلفی در یک دهه گذشته از سوی دغدغه‌مندان حوزه میراث فرهنگی و تاریخی ارائه و مورد بررسی

قرار گیرد. این دغدغه‌مندی‌ها موجب تصویب قوانین و مقرراتی شده که زمینه‌های همکاری و همیاری بخش‌های مختلف خصوصی و دولتی را در این امر فراهم آورده است.

برخی برآوردهای تخمینی نشان می‌دهد حدود یک میلیون بنای تاریخی واجد ارزش در کشور وجود دارد که تعداد کمی، یعنی حدود ۲۰ هزار بنا ثبت شده است و تعداد کمتری، یعنی حدود ۲۰۰ الی ۳۰۰ بنا در مالکیت سازمان میراث فرهنگی قرار دارد و در واقع درصد بیشتری از بناهای مزبور در تملک بخش خصوصی و دیگر دستگاه‌های اجرایی است، بنابراین باید به سمت ارائه راهکاری رفت که بتواند جامعیت پرداختن به حل مسائل تمامی آثار تاریخی و فرهنگی کشور را داشته باشد و موجبات ایجاد انگیزه برای سرمایه‌گذاران و بهره‌برداران از این بناها را فراهم کند تا ضمن آن مقوله احیا، مرمت، نگهداری و بهره‌برداری جمیع اماکن موجود تحقق یابد. با این رویکرد و با توجه به هدف مطرح شده در مقدمه لایحه (دلایل توجیهی) و نیز نتایج منبعث از هدف مزبور، مفاد لایحه ارائه شده مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد.

عنوان و متن لایحه پیشنهادی

لایحه «اصلاح قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور» در تاریخ ۱۱ شهریورماه ۱۳۹۷ با یک ماده و دو تبصره به شرح ذیل تقدیم مجلس شورای اسلامی شد:

ماده واحده - متن زیر به عنوان تبصره‌های «۱» و «۲» به بند «۱۰» ماده (۳) قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور (مصوب ۱۳۶۷) اضافه می‌شود:

تبصره «۱» - به منظور احیا و بهره‌برداری بهینه از بافت‌ها و بناهای فرهنگی - تاریخی و مشارکت در ساماندهی اماکن مذکور که به عنوان میراث فرهنگی در محدوده و حریم شهرها شناخته می‌شوند، شهرداری‌ها می‌توانند بناهای تاریخی و فرهنگی واقع در محدوده و حریم شهرها را که به تأیید سازمان رسیده‌اند، با رعایت قوانین و مقررات مربوط تملک کرده و در چارچوب ضوابط ابلاغی سازمان نگهداری و بهره‌برداری نمایند. سازمان مجاز است در واگذاری بناهای فرهنگی - تاریخی با اولویت شهرداری‌ها با رعایت اصل هشتادوسوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اقدام نماید.

شوراهای اسلامی شهرها موظفند با رعایت قوانین و مقررات مربوط اعتبار لازم را متناسب با نیاز بافت‌ها و بناهای فرهنگی - تاریخی آن شهر در اختیار شهرداری مربوطه قرار دهند تا در جهت مرمت و نگهداری بناهای مذکور به مصرف برسد. نظارت بر کلیه اماکن مذکور توسط سازمان با رویکرد برون‌سپاری توسط شرکت‌های مورد تأیید سازمان انجام می‌گیرد.

تبصره «۲» - به منظور حمایت از احیا و بهره‌برداری بناهای فرهنگی - تاریخی توسط شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، سازمان مکلف است تسهیلات و کمک‌های فنی و اعتباری مورد نیاز را در چارچوب قوانین مربوط به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها پرداخت کند.

آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط سازمان، وزارت کشور و سازمان برنامه و بودجه کشور تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

• شایان ذکر است وزارت کشور به عنوان نماینده دولت جهت شرکت در جلسات مجلس شورای اسلامی و کمیسیون‌ها برای توضیح و دفاع لازم معرفی شده است.

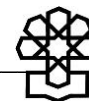
سابقه تاریخی موضوع

در ارتباط با این موضوع هم‌اکنون طرح‌ها و لوایحی در مجلس شورای اسلامی در حال بررسی است و برخی احکام قانونی در این خصوص وجود دارد که در ذیل به آنها اشاره می‌شود:

• **قانون حمایت از احیا، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری، مصوب ۱۳۸۹**
به موجب این قانون سند ملی راهبردی احیا، بهسازی و نوسازی و توانمندسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری به تصویب هیئت وزیران رسید. در بخشی از این سند در جهت شناسایی، حفظ، تقویت و بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و محیطی اماکن و محدوده‌های تاریخی - فرهنگی شهرها در جهت احیا، بهسازی و نوسازی محدوده‌ها و محله‌های هدف، سیاست‌های اجرایی مصوب شده است که در آن نظامنامه ویژه نحوه مداخله و نظارت، با رویکرد صیانت از میراث تاریخی فرهنگی و ارتقای کیفیت زندگی ساکنین نواحی شهری، توسط سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و با همکاری وزارت راه و شهرسازی و شهرداری مربوط بر مبنای «ضوابط مصوب بافت‌های تاریخی کشور» تهیه می‌شود. همچنین سیاست‌های اجرایی با رویکرد حفظ هویت کالبدی محیطی عرصه‌های تاریخی و فرهنگی در جهت تجدید حیات اقتصادی عرصه‌های مذکور از طریق بازتعریف نقش و کارکرد آنها با توجه به نیازهای اقتصاد شهری و با تأکید بر یکپارچه‌سازی ساختار اقتصادی این نواحی با ساختار توسعه اقتصادی شهر پیش‌بینی شده است.

• **ماده (۷۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، مصوب ۱۳۹۵**

این حکم قانونی مقرر می‌دارد: «با توجه به اهمیت و ضرورت مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور، به تمامی دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی ثبت شده در فهرست آثار ملی (به‌استثنای نفایس ملی) در اختیار خود را با تعیین کاربری که از سوی سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در چارچوب ضوابط و مقررات مشخص می‌شود به بخش خصوصی و تعاونی واگذار کنند». اجرای این ماده از شمول جزء «۳» ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ مستثنا می‌باشد.

• لایحه «اصلاح و دائمی نمودن قانون مدیریت خدمات کشوری» ارائه شده در تاریخ

۱۳۹۶/۱۰/۲۷

در جزء «الف» بند «۱۵» این لایحه به اختیار دولت در واگذاری «... حفاظت، مرمت و اداره بناها و بافت‌های ارزشمند تاریخی و فرهنگی به استثنای نفایس ملی و آثاری که به ثبت جهانی رسیده است» به مدیریت محلی شامل شهرداری‌ها (رکن اجرایی) و شورای شهر (رکن نظارتی) اشاره شده است.

• طرح «حمایت از احیا و مرمت بافت‌های فرهنگی - تاریخی و توانمندسازی ساکنین و مالکین

آنها» ثبت ۳۱۴

این طرح در آبان‌ماه ۱۳۹۳ در مجلس نهم ارائه گردید و به استناد ماده (۱۴۱) آیین‌نامه داخلی مجلس این طرح مجدداً در مهرماه ۱۳۹۶ با یک فوریت و با عنوان «طرح حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی و توانمندسازی مالکان و بهره‌برداران بناهای تاریخی - فرهنگی» اعلام وصول شد و به کمیسیون فرهنگی به عنوان کمیسیون ذی‌ربط ارجاع شد که هم‌اکنون در حال بررسی است.

هدف اصلی این طرح ارائه مشوق‌های لازم برای مالکان و بهره‌برداران بناهای تاریخی - فرهنگی بوده و در پی آن است که موانع موجود را بر طرف کرده و انگیزه لازم را برای بهره‌برداری و حفاظت از این آثار فراهم آورد. در مقدمه توجیهی این طرح نیز کافی نبودن منابع سازمان و عدم بهره‌برداری از آنها توسط سازمان به عنوان دلایل ارائه طرح بیان شده است و بر این اساس تکالیف و اختیاراتی برای شورای شهر و شهرداری‌های دارای بافت و بناهای تاریخی و فرهنگی جهت حفظ، احیا، مرمت و نگهداری و بهره‌برداری آنها پیش‌بینی شده است.

• طرح جامع مدیریت شهری با شماره ثبت ۲۳۹

در مواد (۳۷) و (۶۹) این طرح وظایفی را برای شهرداری‌ها جهت ساماندهی، بهسازی و احیای اماکن، معابر، میادین و یادمان‌های تاریخی و فرهنگی و همچنین پشتیبانی و تسهیل‌گری در حفظ و احیای آثار ارزشمند تاریخی - فرهنگی و میراث معنوی و طبیعی شهر و نیز مدیریت و نظارت در حفظ و احیای آثار تاریخی و اماکن گردشگری در محدوده و حریم شهری و حفظ و ارتقا و صیانت از میراث معنوی ناملموس پیش‌بینی نموده است.

اظهار نظر کارشناسی در خصوص لایحه

قبل از بررسی دقیق لایحه و به منظور روشن شدن سطح پوشش و دامنه فراگیری لایحه مذکور پاسخگویی به سؤالات زیر ضرورت دارد:

۱. در مجموع چه تعداد بنای واجد ارزش تاریخی و فرهنگی در کشور وجود دارد؟
۲. سهم حریم شهرها و روستاها از این بناها به چه میزان است؟

۳. مالکیت آنها با چه شخصیت حقوقی یا حقیقی است؟

۴. مالکیت چه تعداد از آنها در اختیار سازمان میراث فرهنگی است؟

۵. از این تعداد چند مورد در زمره نفایس ملی هستند؟

از سوی دیگر آسیب‌شناسی قوانین و مقررات موجود در این زمینه و شناسایی موانع و چالش‌های اجرایی آن قوانین می‌تواند به تصویب قوانینی منجر شود که ناظر بر حل مسائل واقعی وضع شوند. این موضوع را نمی‌توان انکار کرد که دولت به تنهایی قادر به حفظ، احیا و بهره‌برداری از حجم موجود آثار و بناهای تاریخی نیست و باید از توانمندی‌های سایر دستگاه‌ها و عموم مردم در این امر استفاده کند؛ دلیل این امر عدم وجود منابع مالی و انسانی کافی برای تملک، مرمت و بهره‌برداری از آثار است، اما طبیعتاً این امر نباید وظایف حاکمیتی سازمان مربوطه را خدشه‌دار کند. البته باید عنوان کرد که سازمان میراث فرهنگی بر اساس بند «ز» ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه^۱ سازوکاری را برای این امر ایجاد کرده است. این سازوکار به ایجاد صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی منجر شد که شرایط و لوازم این واگذاری‌ها زمینه تحقق اهداف مزبور را فراهم کرده است و تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی می‌توانند با رعایت قوانین و مقررات و در چارچوب‌های تعیین شده، مخاطب این واگذاری‌ها باشند.

در ادامه این گزارش، لایحه مذکور با جزئیات بیشتری مورد بررسی قرار می‌گیرد.

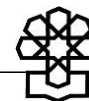
بررسی کلیات لایحه

در این قسمت سعی بر آن است تا به بررسی کلیات لایحه پرداخته شود و از حیث نقاط قوت و ضعف، مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

- نقاط قوت

۱. جهت‌گیری لایحه مبتنی بر دخیل کردن شهرداری‌ها و مدیریت شهری جهت بهره‌مندی از فقط ظرفیت‌های مالی آنها برای حفظ، احیا و بهره‌برداری، با توجه به محدودیت‌های بودجه‌ای دولت، مثبت ارزیابی می‌شود. همچنین در سال‌های اخیر بسیاری از شهرداری‌های کلان‌شهرها با خرید بناهای تاریخی و تملک و بهره‌برداری آنها از بخش خصوصی توانسته‌اند در این حوزه مشارکت فعال داشته باشند تا ضمن توسعه گردشگری شهری و تقویت اقتصاد شهر به بازآفرینی هویت فرهنگی شهر کمک کنند.

۱. بند «ز» ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه: به سازمان میراث فرهنگی و گردشگری اجازه داده می‌شود به منظور اعطای مجوز کاربری و بهره‌برداری مناسب از بناها و اماکن تاریخی قابل احیا با استفاده از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی داخلی و خارجی، صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی را ایجاد نماید. بناها و اماکن تاریخی قابل احیا به‌استثنای نفایس (املاک و اموال) ملی به تشخیص سازمان مذکور از شمول ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ خارج است. اساسنامه این صندوق به پیشنهاد سازمان فوق به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

۲. با توجه به وجود بناهای واجد ارزش تاریخی و فرهنگی فراوانی که همچنان شناسایی، ثبت و بهره‌برداری نشده‌اند، این لایحه می‌تواند فرایند شناسایی و ثبت و مرمت را تسریع بخشد.

۳. امروزه مشاهده می‌شود برخی از بناهای نفیس نیز به‌درستی نگهداری و بهره‌برداری نمی‌شوند و در حال از بین رفتن هستند؛ لذا، مشارکت شهرداری‌ها می‌تواند فرایند حفاظت و احیا را بهبود بخشد. با توجه به وسیع بودن وظایف سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در سه حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و محدودیت منابع و در راستای تحقق بند «الف» حکم ماده (۲۸) قانون برنامه ششم توسعه و در اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی و نیز بند «۱۶» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، اولویت واگذاری احیا، مرمت، نگهداری و بهره‌برداری از بناهای تاریخی و فرهنگی به شهرداری‌ها مثبت ارزیابی می‌شود.

– نقاط ضعف

۱. ابراز بی‌اطلاعی رئیس سازمان میراث فرهنگی از ارائه لایحه مذکور و معرفی شدن وزارت کشور به عنوان نماینده دولت، موجب نگرانی کنشگران و علاقه‌مندان میراث فرهنگی کشور شد، کما اینکه این امر باعث شد تا رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به همراه وزیر راه و شهرسازی وقت، نامه‌ای برای بازپس‌گیری لایحه دولت از مجلس، به معاون اول رئیس‌جمهور تقدیم کنند.
۲. نظر به فراوانی آثار تاریخی و فرهنگی و تنوع در مالکیت آنها و نیز تفاوت در شیوه‌های مدیریت شهری و درک متفاوت مدیریت شهری از ارائه خدمات با توجه به اقتضائات قطب مربوطه و نیز عدم ایجاد وحدت رویه در مدیریت آثار تاریخی و فرهنگی، محتمل است نگهداری و بهره‌برداری اماکن مربوط به نتیجه مطلوب نیانجامد. این در حالی است که ارتباط سازمانی و ساختار طولی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، حائز نوعی وحدت رویه در اجراست. لذا باید نحوه مدیریت و مواجهه شهرداری‌ها با این گونه بناها مورد بررسی قرار گیرد تا مشخص شود که سطوح دخالت شهرداری‌ها و نحوه مدیریت آنها چگونه باشد.
۳. وجود هزینه‌های سنگین برای احیا، مرمت، حفاظت و نگهداری از یک طرف و منابع مالی محدود برخی از شهرداری‌های کشور برای تقبل این هزینه‌ها از طرف دیگر، موجب می‌شود تا احتمالاً قانون فقط در کلان‌شهرها و برای تعداد معدودی از آثار اجرا شود.
۴. «اهلیت و تعیین صلاحیت در واگذاری‌ها» موضوعی است که چالش‌های زیادی در بحث بناهای تاریخی و فرهنگی ایجاد کرده است. لذا با توجه به نگاه‌های محلی و خرد که توسط شهرداری‌ها در اداره امور شهری صورت می‌گیرد بیم آن می‌رود که در این جهت منافع ملی و نگاه‌های تمدنی مورد آسیب جدی قرار گیرد.
۵. لایحه پیشنهادی موضوعاً در برگیرنده بناهای تاریخی و فرهنگی بوده که مالکیت آن در اختیار سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری است و از آنجا که تعداد ابنیه و آثاری که در مالکیت سازمان

مذکور هستند نسبت به تعداد کل موجود، بسیار ناچیز است؛ فلذا با این لایحه تحول چندانی در احیا، مرمت، نگهداری و بهره‌برداری این بناهای تاریخی و فرهنگی اتفاق نمی‌افتد. بنابراین این لایحه فقط بناها و ابنیه‌ای را هدف قرار داده که در مالکیت سازمان است و عملاً به تحقق تمام و کمال اهداف مدنظر لایحه منجر نخواهد شد.

۶. عدم توفیق شهرداری‌ها در استفاده از اعطای اختیارات قانونی گسترده‌ای که برای حمایت از میراث فرهنگی کشور در بند «ج» ماده (۱۶۶) برنامه سوم توسعه و ماده (۱۱۵) قانون برنامه چهارم توسعه داشته‌اند، باید مورد توجه قرار گیرد و سازوکارهای نظارتی لازم در جهت ایفای وظایف شهرداری‌ها در این زمینه اندیشیده شود.

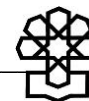
۷. بر اساس ماده (۹۱) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوب ۱۳۸۰ به دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود از محل بودجه پیش‌بینی شده در این قانون، ساختمان‌هایی که به تشخیص سازمان میراث فرهنگی کشور، دارای ارزش فرهنگی و تاریخی هستند و با کاربری‌های مورد نظر دستگاه قابل تطبیق هستند و ساختمان‌های حریم آن طبق تشخیص سازمان میراث فرهنگی کشور نسبت به تعمیر، تجهیز و بهره‌برداری از آنها اقدام کند. بنابراین قبلاً در قانون این واگذاری‌ها پیش‌بینی شده و نیازمند وضع قانون جدید نیست.

۸. بهره‌برداری از بناهای تاریخی و فرهنگی از سوی بخش خصوصی و تعاونی موضوعی است که طبق ضوابط سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری بر اساس ماده (۷۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه‌ای کشور (مصوب ۱۳۹۵) در حال انجام است و نیازی به درج در اساسنامه سازمان میراث فرهنگی نیست.

۹. مطابق با بند «ز» ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه، صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی به منظور اعطای مجوز کاربری و بهره‌برداری مناسب از بناها و اماکن تاریخی قابل احیا در سازمان میراث فرهنگی کشور ایجاد شده و بر این مبنای اساسنامه این صندوق در ۱۳۸۴/۵/۲۳ به تصویب هیئت وزیران رسیده است. به نظر می‌رسد با توجه به سازوکار صندوق احیا که روند واگذاری، نگهداری و بهره‌برداری را با لحاظ کردن تخصص فنی و کارشناسی انجام می‌دهد، این لایحه می‌تواند برای تغییر اساسنامه صندوق احیا توسط هیئت دولت استفاده شود، نه اصلاح اساسنامه سازمان میراث فرهنگی.

۱۰. در رابطه با مجوز واگذاری کامل مالکیت بناها و اماکن تاریخی قابل احیا، مستند قانونی وجود ندارد و فعالیت‌های صندوق احیا نیز در قالب واگذاری حق بهره‌برداری است.

۱۱. به نظر می‌رسد بند «۱۰» ماده (۳) اساسنامه سازمان میراث فرهنگی، یکی از ظرفیت‌های لازم را برای تعامل سازمان میراث فرهنگی با سایر دستگاه‌های حاکمیتی و عمومی فراهم آورده است. از این رو محدود کردن آن به شهرداری‌ها می‌تواند تبعات وخیم‌تری نسبت به وضع موجود را رقم زند.

۱۲. با توجه به اینکه در شرایط موجود بر سر راه بهره‌برداری از میراث مذکور مانعی وجود ندارد و هرجایی که شهرداری‌ها خواهان مرمت بوده‌اند همکاری لازم صورت گرفته و در پاره‌ای از موارد نیز تملک کرده‌اند، این امر به تغییر و درج در اساسنامه سازمان میراث فرهنگی نیاز ندارد و قوانین موجود، ظرفیت لازم را برای همکاری شهرداری‌ها و سازمان میراث فرهنگی داراست. هرچند مرمت و نگهداری از این بناها برای شهرداری‌ها بار مالی دارد و با توجه به سایر وظایف شهرداری‌ها در ارائه خدمات شهری، احتمالاً این مورد در اولویت قرار نمی‌گیرد.

۱۳. در این لایحه به بناها و آثار تاریخی و فرهنگی حریم و محدوده روستاها اشاره نشده؛ فلذا از این حیث فاقد جامعیت است.

۱۴. مشخص نیست تملک شهرداری‌ها صرفاً محدود به بناهای خصوصی است یا همه آثار و بناهای تاریخی و فرهنگی.

۱۵. در موضوع واگذاری بناها از سوی سازمان مشخص نیست که این واگذاری با حفظ مالکیت بناها و آثار تاریخی و فرهنگی است یا صرفاً واگذاری با حفظ تملک جهت بهره‌برداری بهینه از این آثار.

۱۶. رتبه‌بندی بناهای تاریخی و فرهنگی هر شهر و شهرستان از حیث ارزشمندی، گام اولیه و قبل از ابلاغ و تصویب این لایحه است تا از این طریق مشخص شود چه سطحی از میراث تاریخی و فرهنگی قرار است به شهرداری‌ها واگذار شود.

۱۷. اگر این تبصره به اساسنامه اضافه شود، شهرداری‌ها می‌توانند بناها و آثار تاریخی و فرهنگی را تملک کرده و بر اساس ماده (۷۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه‌ای کشور، مصوب ۱۳۹۵ به بخش خصوصی و تعاونی واگذار کنند.

ارزیابی جزئیات لایحه

۱. لایحه در بحث واگذاری‌ها سازمان را «مجاز» دانسته که بحث واگذاری را در اختیار و تشخیص سازمان - به عنوان متولی اصلی میراث فرهنگی کشور - گذاشته است.

۲. احیا و بهره‌برداری و تملک با «رعایت قوانین و مقررات» و در «چارچوب ضوابط ابلاغی سازمان» مورد تأکید واقع شده است و جایگاه بالادستی سازمان را در سیاستگذاری و برنامه‌ریزی حفظ می‌کند.

۳. تصریح لایحه بر این امر که «تملك و بهره‌برداری از نفایس ملی مورد اشاره در اصل هشتادوسوم قانون اساسی» شامل لایحه مذکور نخواهد شد، رافع نگرانی فعالان میراث فرهنگی کشور شده و این امر از نکات مثبت لایحه است.

۴. «مكلف ساختن شورای اسلامی شهرها» به پیش‌بینی اعتبار لازم برای بافت‌ها و بناهای تاریخی و فرهنگی در اختیار شهرداری‌ها، می‌تواند گام مهمی در صیانت از این گونه بناها باشد.

۵. با توجه به ماده (۱۳۵) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، لایحه موجود از حیث «مطابقت عنوان و موضوع لایحه» محل اشکال است، از این حیث که عنوان لایحه کلی است، اما مفاد لایحه به الحاق دو تبصره به بندی از حکم ماده (۳) اساسنامه اشاره دارد. مضاف بر این، ماده (۳) به وظایف سازمان اشاره دارد. حال آنکه تبصره «۱» ماده واحده ارائه شده به وظایف و اختیارات مدیریت شهری (شهرداری‌ها و شورای شهر) مربوط است.

۶. اطلاق و عموم واژه «بناهای تاریخی - فرهنگی» به علت نبود تعریف قانونی واجد ابهام است.

۷. عبارت «بناهای تاریخی - فرهنگی» مقرر در سطر چهار تبصره «۱» از این حیث که مقید به بخش خصوصی یا دولتی نیست، واجد ابهام و ایراد است.

۸. تبصره «۱» از این حیث که تکلیف روستاها و دهیاری‌ها را مشخص نکرده واجد ابهام است و حال اینکه در تبصره «۲» سازمان میراث مکلف به تخصیص تسهیلات و کمک‌های فنی و اعتباری به دهیاری‌ها شده است.

۹. عبارت «تملك کرده» در سطر پنج تبصره «۱» مبین این نکته است که شهرداری‌ها می‌توانند بناهای فرهنگی و تاریخی سازمان‌های دولتی را خریداری و تملك کنند که این امر با بند «۳» ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی^۲ مغایرت دارد. با این حال قید عبارت «با رعایت قوانین و مقررات مربوط» حکایت از رعایت احتمالی این حکم دارد که در هر صورت واجد ابهام است؛ لذا رفع ابهام به گونه‌ای که حکم موضوع ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی رعایت شود، ضرورت دارد. در غیر این صورت شهرداری‌ها می‌توانند بناهای فرهنگی - تاریخی را «تملك» کنند و به استناد ماده (۷۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه‌ای کشور، مصوب ۱۳۹۵ به بخش خصوصی و تعاونی واگذار کنند.

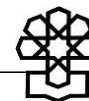
۱۰. سطر ۶ تبصره «۱» صراحتاً به این نکته اشاره دارد که شهرداری‌ها بناهای فرهنگی - تاریخی تملك کرده را در چارچوب ضوابط ابلاغی سازمان نگهداری و بهره‌برداری می‌کنند، حال این ابهام وجود دارد که آیا احیا و مرمت این آثار خارج از چارچوب ضوابط ابلاغی سازمان انجام می‌شود؟

۱۱. در سطر هفتم تبصره «۱» مشخص نیست منظور از واگذاری بناهای فرهنگی - تاریخی، حق بهره‌برداری است یا مالکیت. به نظر می‌رسد این موضوع اطلاق دارد و شامل هر دو عنوان مالکیت و حق بهره‌برداری می‌شود.

۱۲. در سطر هشتم تبصره «۱» صرفاً بر رعایت اصل هشتادوسوم قانون اساسی تأکید شده است در حالی که از رعایت حکم بند «۳» ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی غفلت شده است.

۱۳. عدم تعریف دقیق واژه «بهره‌برداری» در تبصره «۱» این لایحه می‌تواند در آینده به محلی برای مناقشه تبدیل شود. زیرا دامنه بهره‌برداری‌ها همه انواع خدمات اعم از فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی را

۲. به موجب بند «۳» ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی، مصوب ۱۳۶۶ فروش آثار و بناهای تاریخی (موضوع اموال غیرمنقول وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی) ممنوع گردیده است.

دربرمی‌گیرد. این در شرایطی است که انتظار سودآوری اقتصادی از بناهای تاریخی و فرهنگی از جمله مواردی است که عموماً در تناقض با هدف صیانت از اصالت و یکپارچگی آنهاست.

۱۴. نکته‌ای که باید متذکر شد اینکه نباید اجازه بهره‌برداری به صورتی باشد که اعطای کاربری‌ها به ایجاد مکان‌هایی لوکس و گرانبیامت منجر شود که امکان ارتباط طبقه متوسط شهری و عموم جامعه با بناهای تاریخی احیایی قطع شود. در این باره نرخ نامه، تعرفه خدمات و تعیین سازوکار بهره‌برداری پیش‌بینی نشده است.

۱۵. در هیچ یک از قوانین و مقررات موجود، عبارت «نفایس ملی» (واژه به کار رفته در اصل هشتادوسوم قانون اساسی) تعریف و سازوکار تشخیص آن معین نشده و به طور عرفی سازمان میراث فرهنگی مسئول این کار شناخته می‌شود که سازمان از طریق تشکیل «کمیته تشخیص نفایس» این کار را به انجام می‌رساند. بدین ترتیب، این احتمال وجود دارد که سازمان در بازه‌ای از زمان با قبض و بسط تعریف خود از نفایس ملی، بناهای مدنظر خود را به شهرداری‌ها واگذار کند یا نکند. بنابراین باید «مؤلفه‌ها و ضوابط نفایس ملی» از سوی قانونگذار تعیین شود.

۱۶. طبق فراز پایانی تبصره «۱» شوراهای اسلامی شهر «موظفند» با رعایت قوانین و مقررات مربوط «اعتبار لازم» را متناسب با نیاز بافت‌ها و بناهای فرهنگی و تاریخی آن شهر در اختیار شهرداری قرار دهند. این وظیفه در شرایطی تعیین شده است که وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی شهر، قانون مخصوص به خود را دارد و مسائل مالی شهرداری‌ها در قانون آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها، مصوب ۱۳۴۶ مشخص شده است و نمی‌توان خارج از این قوانین برای شوراهای اسلامی شهر و شهرداری‌ها تکلیف و بار مالی تعیین و تحمیل کرد. همچنین با توجه به اینکه معاملات شهرداری‌ها و نیز بودجه شهرداری‌ها مطابق با بند «۱۲» ماده (۷۱) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شورای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران، مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی باید به تصویب شورای اسلامی شهر برسد، تکلیف شوراهای اسلامی شهر جهت در اختیار قرار دادن منابع مالی لازم موجب مغایرت با قوانین و مقررات مذکور خواهد شد و همچنین خلاف اصول تنقیح قوانین مصرح در قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور، مصوب ۱۳۸۹ است. از این حیث ضرورت دارد تا اصلاحات لازم در قانون مربوط به شوراها و شهرداری‌ها صورت پذیرد.

۱۷. لازمه احیا و بهره‌برداری بهینه از بافت‌ها و بناهای تاریخی و فرهنگی، نظارت مستمر سازمان بر آثار مذکور است. در حالی که طبق تبصره «۱» لایحه ارائه شده، «نظارت» به شرکت‌های مورد تأیید سازمان واگذار و برون‌سپاری می‌شود. بنابراین مطابق با ماده (۸) قانون خدمات کشوری که «نظارت» را امری حاکمیتی می‌داند، واگذاری نظارت، خلاف حکم قانون مذکور و خلاف منطق حقوقی و اسلوب قانونگذاری است.

۱۸. نکته دیگر اینکه ماهیت شرکت‌های نظارتی تعیین نشده است که آیا شرکت‌های خصوصی، دولتی و یا شرکت‌های وابسته به سازمان هستند. بنابراین، اگرچه واژه «شرکت‌ها» اطلاق عام دارد، اما از این جهت که ماهیت حقوقی آن مشخص نیست، به کار بردن این واژه در فراز مذکور واجد ابهام است.

۱۹. در حال حاضر منابع حاصل از بهره‌برداری اماکن مذکور به خزانه واریز و در قالب کمک مطابق با اساسنامه صندوق در اختیار سازمان میراث فرهنگی (صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی)^۳ قرار می‌گیرد. این در شرایطی است که طبق متن پیشنهادی مشخص نیست که در صورت واگذاری مالکیت یا حق بهره‌برداری اماکن مذکور، منابع حاصل به چه موضوعی اختصاص خواهد یافت.

۲۰. طبق تبصره «۲» لایحه ارائه شده، سازمان میراث فرهنگی «مکلف» می‌شود کمک‌های اعتباری را به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها پرداخت کند، که این موضوع نیز ورود مستقیم سازمان میراث فرهنگی و ابزار کنترل و هدایت را به حداقل می‌رساند.

همچنین با توجه به بندهای «پ» و «ت» ماده (۴) اساسنامه صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی^۴ این موارد از وظایف صندوق بوده و با توسعه مجوز واگذاری بهره‌برداری (این مجوز در حال حاضر در قانون برای بخش خصوصی و تعاونی در نظر گرفته شده است) امکان ارائه این موارد به شهرداری و دهیاری‌ها (در صورت تصمیم سیاستگذار برای نهادهای عمومی غیردولتی) فراهم خواهد بود. به علاوه مشخص نیست اگر قرار بر مکلف شدن سازمان به ارائه تسهیلات و کمک‌های فنی و اعتباری مورد نیاز به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها باشد، در این صورت ضرورت واگذاری بناها به شهرداری‌ها چیست؟

۲۱. مطابق مفاد تبصره «۲»، سازمان میراث فرهنگی «مکلف» می‌شود کمک‌های اعتباری را به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها پرداخت کند، این در حالی است که در تبصره «۱» هیچ اختیاری به دهیاری‌ها جهت تملک یا اولویت در واگذاری بناهای تاریخی - فرهنگی از سوی سازمان محول نشده است. لذا ارائه تسهیلات و کمک‌های فنی و اعتباری به دهیاری‌های مقرر در این تبصره بلاموضوع است.

۲۲. در صورتی که مفاد آیین‌نامه اجرایی وضع قاعده و ضوابط مالی و حقوقی مرتبط با تملک املاک برای شهرداری‌ها و دهیاری‌ها باشد، این امر در صلاحیت مجلس شورای اسلامی است و تصویب آن از سوی هیئت وزیران مغایر اصل هشتادوپنجم قانون اساسی است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

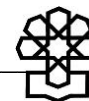
با توجه به نقاط ضعف و ایرادهای مربوط به لایحه ارائه شده، کلیات آن از حیث کارشناسی مورد تأیید نیست، اما در صورت اصرار بر تصویب آن پیشنهادهای اصلاحی زیر ارائه می‌شود:

۱. لایحه ارائه شده به مدت ۶ ماه جهت تعیین سرنوشت «طرح تشکیل وزارت میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی» (شماره ثبت ۲۶۱) در مجلس مسکوت بماند یا دولت لایحه ارائه شده را استرداد کند تا تکلیف قواعد حقوقی، وظایف و اختیارات وزارتخانه احتمالی مشخص شود.

۳. در حال حاضر این صندوق در قانون بودجه دارای ردیف بودجه‌ای نیست.

۴. ماده (۴) - وظایف و اختیارات صندوق به شرح زیر است:

پ) حمایت از اشخاص حقیقی و حقوقی مرتبط با احیای بناها و اماکن تاریخی جهت توسعه ظرفیت‌های فنی و مهندسی در این زمینه. ت) اعطای تسهیلات حمایتی به بهره‌برداران.

۲. در صورت عدم تصویب و ابلاغ «طرح تشکیل وزارت میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی» (شماره ثبت ۲۶۱) این لایحه با رفع ابهامات و اشکالات مربوطه در مسیر قانونگذاری قرار گیرد. متن پیشنهادی به قرار زیر است:

ماده واحده - متن زیر به عنوان تبصره‌های «۱» و «۲» به بند «۱۰» ماده (۳) قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی (مصوب ۱۳۶۷) اضافه می‌شود:

تبصره «۱» - به منظور احیا، مرمت و بهره‌برداری از بناهای تاریخی - فرهنگی و مشارکت در ساماندهی اماکن مذکور که واجد ارزش تاریخی - فرهنگی در محدوده و حریم شهرها و روستاها شناخته می‌شوند، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها می‌توانند بناهای تاریخی - فرهنگی بخش خصوصی واقع در محدوده و حریم شهرها و روستاها را که به تأیید سازمان رسیده‌اند، با رعایت قوانین و مقررات و در چارچوب ضوابط ابلاغی سازمان، احیا، مرمت، نگهداری و بهره‌برداری نمایند. سازمان مجاز است در واگذاری بناهای تاریخی و فرهنگی با اولویت شهرداری‌ها و دهیاری‌ها با رعایت اصل هشتادوسوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و حکم ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۳۶۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی اقدام نمایند.

شوراهای اسلامی شهرها و روستاها می‌توانند با رعایت قوانین و مقررات مربوط اعتبار لازم را متناسب با نیاز بافت‌ها و بناهای تاریخی و فرهنگی آن شهر و روستا مصوب کرده و در اختیار شهرداری‌ها و دهیاری‌ها قرار دهند تا در جهت مرمت و نگهداری بناهای مذکور به مصرف برسد. نظارت بر کلیه اماکن مذکور و فرایند احیا، مرمت و بهره‌برداری توسط سازمان انجام می‌گیرد.

تبصره «۲» - به منظور حمایت از احیا و بهره‌برداری بناهای فرهنگی و تاریخی توسط شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، سازمان می‌تواند تسهیلات و کمک‌های فنی و اعتباری مورد نیاز را در چارچوب قوانین مربوطه، به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها پرداخت کند.

آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، وزارت کشور، وزارت راه و شهرسازی و سازمان برنامه و بودجه کشور تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

پیوست

سابقه قانونی موضوع

پیشینه قوانین مرتبط با لایحه

❖ قانون مربوط به حفظ آثار ملی ۱۳۰۹ مجلس شورای ملی

ماده (۱) - همه آثار صنعتی و ابنیه و اماکنی که تا اختتام دوره سلسله زندیه در مملکت ایران احداث شده، اعم از منقول یا غیرمنقول با رعایت ماده (۳) این قانون می‌توان جزء آثار ملی ایران محسوب داشت و تحت حفاظت و نظارت دولت است.

ماده (۲) - دولت مکلف است از همه آثار ملی ایران که فعلاً معلوم و مشخص است و حیثیت تاریخی یا علمی یا صنعتی خاصی دارد فهرستی ترتیب داده و بعدها هم هرچه از این آثار مکشوف شود، ضمیمه فهرست مزبور بنماید. فهرست مزبور بعد از تنظیم، طبع شده و به اطلاع عامه خواهد رسید.

ماده (۳) - ثبت مال در فهرست آثار ملی پس از تشخیص و اجازه کتبی وزارت معارف خواهد بود ولیکن ثبت مالی که مالک خصوصی داشته باشد باید قبلاً به مالک اخطار و اعتراضی او اگر داشته باشد رسیدگی شده باشد و وظایف مقرر در این قانون راجع به آثار ملی فقط پس از قطعی شدن ثبت بر عهده مالک تعلق خواهد گرفت.

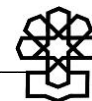
قانون اساسنامه میراث فرهنگی

این قانون در ۹ ماده و ۷ تبصره در اردیبهشت‌ماه ۱۳۶۷ مصوب شد. مهم‌ترین ماده این قانون را که شاید بتوان ماده (۳) آن محسوب کرد، وظایف این سازمان را احصا و برشمرده است.

ماده (۳) - وظایف سازمان

وظایف سازمان در زمینه میراث فرهنگی که شامل پژوهش، نظارت، حفظ و احیا و معرفی است به قرار زیر می‌باشد:

۱. تهیه و تنظیم و اجرای برنامه‌های پژوهشی پیرامون آثار باقی‌مانده از گذشتگان.
۲. بررسی و شناسایی محوطه‌ها، تپه‌ها، بناها و مجموعه‌های تاریخی و تهیه فهرست جامع از آنها و نقشه باستان‌شناسی کشور.
۳. انجام پژوهش‌های باستان‌شناسی و کاوش‌های علمی.
۴. بررسی‌های مردم‌نگاری، پژوهش‌های مردم‌شناسی، انسان‌شناسی زیستی و شناخت فرهنگ بومی مناطق مختلف کشور.
۵. پژوهش در زمینه هنرهای سنتی و فراهم آوردن امکانات لازم جهت حفظ، احیا و رشد آنها.
۶. ثبت آثار ارزشمند منقول و غیرمنقول فرهنگی - تاریخی کشور در فهرست آثار ملی و فهرست‌های ذی‌ربط.

۷. انجام انحصاری کلیه امور حقوقی مربوط به میراث فرهنگی و طرح دعاوی کیفری علیه متخلفین از قوانین ناظر به میراث فرهنگی کشور به عنوان مدعی یا حسب مورد شاکی خصوصی.
۸. اقدامات لازم جهت شناسایی و استرداد اموال فرهنگی ایران در سطح ملی و بین‌المللی از طریق مراجع ذی‌ربط.
۹. شناسایی و در اختیار گرفتن کلیه اموالی که دارای ارزش‌های فرهنگی - تاریخی بوده و جزء میراث فرهنگی محسوب می‌گردد و توسط دستگاه‌های مسئول ضبط شده است.
- تبصره - کلیه دادگاه‌ها، گمرکات، نیروهای انتظامی و دستگاه‌های دولتی نظیر آنها که به نحوی نسبت به ضبط اموال اقدام می‌نمایند موظف به در اختیار قرار دادن اموالی که دارای ارزش فرهنگی - تاریخی می‌باشد به سازمان میراث فرهنگی هستند.
۱۰. تهیه و اجرای طرح‌های لازم به منظور حراست، حفاظت، تعمیر، مرمت و احیای آثار، بناها و مجموعه‌های باارزش فرهنگی - تاریخی.
۱۱. اظهارنظر در کلیه طرح‌های عمرانی جامع و تفصیلی در رابطه با مناطق فرهنگی و تاریخی و موافقت نهایی درباره محوطه‌ها و بافت‌ها و اماکن فرهنگی - تاریخی ارزشمند در موارد مذکور و جلوگیری از هر گونه تخریب آنها.
۱۲. تعیین حریم بناها، مجموعه‌ها، محوطه‌ها و تپه‌های تاریخی ثبت شده و ضوابط خاص معماری و طراحی داخل حریم.
۱۳. معرفی آثار باارزش فرهنگی - تاریخی از طریق موزه‌ها و نمایشگاه‌ها و نظایر آن.
۱۴. ایجاد و توسعه و اداره موزه‌ها در سطح کشور.
۱۵. ایجاد مرکز اسناد و مدارک میراث فرهنگی کشور (نظیر مجموعه گزارش‌های علمی، نقشه‌ها و عکس‌های بناها و...) جهت ارائه خدمات علمی و تحقیقاتی در این زمینه.
۱۶. معرفی و شناساندن ارزش‌های میراث فرهنگی در سطح ملی و بین‌المللی به وسیله چاپ و نشر مجموعه مطالعات و تحقیقات انجام یافته و استفاده از وسایل سمعی و بصری و ارتباط جمعی.
۱۷. تنظیم، تدوین و انتشار دائره‌المعارف آثار و ابنیه تاریخی ایران.
۱۸. توسعه فعالیت‌های تحقیقاتی در زمینه‌های مختلف میراث فرهنگی و تشویق محققان، هنرمندان و استادکاران.
۱۹. تنظیم و اجرای برنامه‌های آموزشی جهت آماده‌سازی نیروهای کارآمد در زمینه‌های مربوط به میراث فرهنگی با هماهنگی دستگاه‌های ذی‌ربط.
۲۰. تشویق مردم به مشارکت در فعالیت‌های مربوط به شناسایی، حفظ و احیای میراث فرهنگی و نظارت بر آن.
۲۱. ایجاد و گسترش انجمن‌های میراث فرهنگی در سطح کشور.

- تبصره -** نحوه ایجاد و حدود و وظایف و اختیارات این انجمن‌ها را شورای سازمان تعیین خواهد نمود.
۲۲. برقراری ارتباطات و مبادلات علمی و فرهنگی با مؤسسات و نهادهای ذی‌ربط در سطح ملی و بین‌المللی بالاخص کشورهای اسلامی و منطقه و برگزاری کنگره‌ها و سمینارهای دوره‌ای لازم.
۲۳. همکاری با وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در زمینه امور ایرانگردی و جهانگردی.
۲۴. ارائه خدمات مشاوره‌ای، تحقیقاتی، فنی و آموزشی، فروش تولیدات فرهنگی، دریافت ورودیه بناها، محوطه‌ها، موزه‌ها و نمایشگاه‌ها و قبول هدایا و کمک‌ها و نظایر آن.

❖ آیین‌نامه حفاظت از میراث فرهنگی کشور، مصوب ۱۳۸۱ شورای امنیت کشور

ماده (۱۲) - سازمان میراث فرهنگی کشور موظف است اموال منقول تاریخی - فرهنگی موجود در موزه‌ها و مجموعه‌های تاریخی - فرهنگی تحت پوشش آن سازمان را حداقل هر یک سال یک بار کنترل و حسب مورد اقدامات قانونی لازم را انجام دهد.

ماده (۱۹) - همه دستگاه‌های دولتی که اموال تاریخی - فرهنگی در اختیار دارند، فهرست مصور این اموال را به سازمان میراث فرهنگی کشور ارسال خواهند داشت. آرشیو ملی اموال منقول تاریخی - فرهنگی کشور در سازمان مذکور تشکیل خواهد شد.

ماده (۲۰) - ملحقات و اموال منصوب یا موجود در بناهای تاریخی - فرهنگی که به طور جداگانه نیز دارای ارزش فرهنگی - تاریخی می‌باشند، توسط سازمان میراث فرهنگی کشور شناسایی و فهرست مصور آنها به آرشیو ملی اموال منقول تاریخی - فرهنگی ارسال می‌شود.

ماده (۲۲) - سازمان میراث فرهنگی کشور موظف است، شناسایی کامل اموال تاریخی - فرهنگی منقول موجود در سطح کشور و ثبت آثار منقول ارزشمند در فهرست آثار ملی ایران را با اولویت در برنامه‌های خود پیش‌بینی کند.

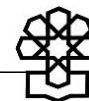
❖ ماده (۲۴) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱)، م صوب

۱۳۸۴

به منظور تحقق اهداف بخش گردشگری و میراث فرهنگی، افزایش اشتغال، فراهم شدن زمینه‌های سرمایه‌گذاری در تأسیسات گردشگری با تأکید بر مناطق کمتر توسعه‌یافته و نیز احیای بافت‌های قدیمی شهرها و روستاهای تاریخی - فرهنگی کشور، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری بر اساس قراردادهای منعقد شده با بانک‌ها و مؤسسات اعتباری دولتی و غیردولتی، تسهیلات لازم را به سرمایه‌گذاران بخش غیردولتی پرداخت نماید.

نرخ سود تسهیلات اعطایی توسط بانک‌ها و مؤسسات دولتی و غیردولتی، نرخ‌های مورد عمل بانک

خواهد بود.

❖ برنامه سوم توسعه

ماده (۱۶۵) - به منظور حفظ و حراست از میراث فرهنگی کشور اجازه داده می‌شود:

الف) سازمان میراث فرهنگی کشور با اخذ اجازه از ستاد فرماندهی کل نیروهای مسلح یگان پاسداران میراث فرهنگی کشور را زیر نظر سازمان مذکور تشکیل دهد.

ب) کلیه جرائم اخذ شده از حفاری‌های غیرمجاز و قاچاقچیان اموال تاریخی و فرهنگی به درآمد عمومی واریز گردد. حداکثر معادل وجوه واریزی در قالب لوایح بودجه سنواتی و بر اساس آیین‌نامه‌ای که به پیشنهاد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به تصویب هیئت وزیران می‌رسد به شرح ذیل به مصرف خواهد رسید:

۱. پرداخت به کاشفان اموال قاچاق و اشخاص حقیقی و حقوقی که در این زمینه همکاری می‌کنند، به عنوان حق‌الکشف و پاداش،

۲. تأمین هزینه‌های مربوط به تقویت امر حفاظت از میراث فرهنگی.

ج) خروج آثار منقول تاریخی و فرهنگی که برای انجام مطالعات، تعمیرات و سایر موارد ضرور به ایران وارد می‌شود موقوف به ارائه گواهی ورود آثار مذکور، صادره از سوی سازمان میراث فرهنگی با ذکر کامل مشخصات خواهد بود.

ماده (۱۶۶) - به منظور حسن اجرای وظایف مندرج در قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۱۳۶۷/۲/۱ در خصوص مرمت و احیای بافت‌ها و بناهای تاریخی - فرهنگی اقدامات ذیل انجام می‌شود:

الف) رئیس سازمان میراث فرهنگی کشور در شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و نمایندگان آن سازمان در کمیسیون‌های ماده (۵) [قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ و اصلاحات بعدی] تهران و شهرستان‌ها عضویت می‌یابند.

ب) در شهرهای دارای بافت تاریخی ارزشمند که حدود آن طبق ماده (۳) قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور، مصوب ۱۳۶۷/۲/۱، اعلام شده و یا می‌شود تشکیلات شهرداری‌ها مورد تجدیدنظر قرار می‌گیرد و به منظور انجام امور مربوط به حفاظت از بافت تاریخی این گونه شهرها، سازوکار مدیریتی مناسب در شهرداری‌های مذکور ایجاد می‌گردد.

ج) شوراهای شهر درصدی از درآمد شهرداری هر شهر را متناسب با نیاز بافت‌های تاریخی آن شهر در اختیار مدیریت ذی‌ربط در شهرداری قرار می‌دهند تا با نظارت واحدهای سازمان میراث فرهنگی کشور در جهت مرمت بناها، مجموعه‌ها و بافت‌های تاریخی همان محل به مصرف برسد.

دولت مکلف است امکانات و شرایط لازم جهت استفاده از منابع مالی و سرمایه‌های بین‌المللی و اعتبارات سازمان‌های فرهنگی بین‌المللی از قبیل یونسکو برای توسعه امکانات و حفاظت آثار ملی و میراث فرهنگی را با سرمایه‌گذاری اولیه داخلی تا پایان سال دوم برنامه سوم فراهم نماید.

آیین‌نامه اجرایی این بند بنا به پیشنهاد مشترک سازمان میراث فرهنگی کشور، وزارت کشور و سازمان برنامه و بودجه به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

د) به منظور حفظ بافت قدیمی و سنتی منطقه جماران [محدوده منتهی به حسینییه جماران و بیت حضرت امام خمینی (ره)] طبق نقشه و طرح نقشه و طرح مصوب شورای عالی شهرسازی و تملک املاک واقع در محدوده فوق‌الذکر و تبدیل آن به مجموعه‌ای فرهنگی و خدماتی برای زائران و گردشگران داخلی و خارجی، شهرداری تهران موظف است اقدام لازم را به عمل آورده و پس از تملک در اختیار مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (ره) قرار دهد.

وزارت مسکن و شهرسازی باید زمین مناسب را به صورت رایگان یا قیمت خرید اولیه جهت معوض املاک فوق در اختیار شهرداری قرار دهد.

همچنین وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، شرکت‌های دولتی و نهادهای انقلابی و عمومی مجازند املاکی که مورد نیاز دستگاه خود نمی‌باشد را جهت امر فوق تخصیص و در اختیار مجریان طرح قرار دهند.

❖ برنامه چهارم توسعه

ماده (۱۱۴) - دولت موظف است، به منظور اهتمام ملی در شناسایی، حفاظت، پژوهش، مرمت، احیا، بهره‌برداری و معرفی میراث فرهنگی کشور و ارتقای توان گردشگری، تولید ثروت و اشتغال‌زایی و مبادلات فرهنگی در کشور اقدامات زیر را در طول برنامه چهارم به انجام برساند:

الف) تهیه و اجرای طرح‌های مربوط به «حمایت از مالکین» متصرفین قانونی و بهره‌برداران آثار تاریخی - فرهنگی و املاک واقع در حریم آنها و «مدیریت ساماندهی، نظارت و حمایت از مالکین و دارندگان اموال فرهنگی - تاریخی منقول مجاز» تا پایان سال اول برنامه چهارم.

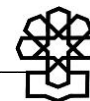
ب) ایجاد و توسعه موزه‌های پژوهشی - تخصصی وابسته به دستگاه‌های اجرایی.

ج) شناسایی و مستندسازی آثار تاریخی - فرهنگی، در محدوده جغرافیایی اجرای طرح، توسط دستگاه مجری با نظارت بر تأیید سازمان میراث فرهنگی و گردشگری.

د) ایجاد و تجهیز پایگاه‌های میراث فرهنگی در آثار تاریخی مهم کشور و مضامین اصلی مرتبط با موضوع میراث فرهنگی.

ه) شناسایی و حمایت از آثار فرهنگی تاریخی حوزه فرهنگی ایران موجود در کشورهای همسایه و منطقه به عنوان میراث فرهنگی مشترک.

و) به منظور جلب مشارکت بخش خصوصی و تعاونی، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مجاز است نسبت به صدور مجوز تأمین و فعالیت موزه‌های خصوصی و تخصصی و مؤسسات مشاوره و کارشناسی مرتبط با موضوع فعالیت‌های میراث فرهنگی، کارگاه‌های مرمت آثار فرهنگی - تاریخی منقول و غیرمنقول، مؤسسات مدیریت موزه‌ها و محوطه‌های تاریخی - فرهنگی، مؤسسات کارشناسی اموال

فرهنگی - تاریخی، کارگاه‌های هنرهای سنتی و سایر مؤسسات خصوصی مرتبط با میراث فرهنگی اقدام نماید، آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد سازمان میراث فرهنگی و گردشگری به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ز) به سازمان میراث فرهنگی و گردشگری اجازه داده می‌شود به منظور اعطای مجوز کاربری و بهره‌برداری مناسب از بناها و اماکن تاریخی قابل احیا با هدف سرمایه‌گذاری بخش خصوصی داخلی و خارجی صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی را ایجاد نماید. بناها و اماکن تاریخی قابل احیا به استثنای نفایس (املاک و اموال) ملی به تشخیص سازمان مذکور از شمول ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ خارج است.

اساسنامه این صندوق به پیشنهاد سازمان فوق به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ح) ارتقای جایگاه بخش غیردولتی و افزایش رقابت‌پذیری در صنعت گردشگری از طریق اصلاح قوانین و مقررات و ارائه تسهیلات لازم، تهیه ضوابط حمایتی، اداری، بانکی برای مؤسسات بخش غیردولتی و نیز جذب سرمایه‌گذاران و مشارکت مؤسسات تخصصی داخلی و بین‌المللی و بیمه برای گردشگران خارجی و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی جهت تصویب.

ط) تکمیل نظام جامع آماری گردشگری با نظارت و هدایت مرکز آمار ایران.

ی) به منظور حفظ آثار و فرهنگ سنتی، قومی، ایلی، ملی و ایجاد جاذبه برای توسعه صنعت گردشگری در کشور، دولت مکلف است نسبت به ایجاد مراکز حفظ آثار و فرهنگ ایلی در شهرستان‌ها و استان‌های کشور از قبیل دهکده توریستی، مراکز و اطراق‌های تفرجگاهی ایلی، موزه و نمایشگاه اقدام نموده و با پیش‌بینی اعتبارات و تسهیلات لازم در قانون بودجه سالیانه اقدام نماید. مشارکت بخش دولتی و خصوصی و واگذاری زمین امکانات اعطای تسهیلات به بخش خصوصی برای اجرای این‌گونه پروژه‌ها بلامانع است. آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد مشترک وزارت جهاد کشاورزی (سازمان امور عشایر ایران) و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و دفتر مناطق محروم کشور - ریاست‌جمهوری به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ماده (۱۱۵) - مواد (۱۶۵) و (۱۶۶) «قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ و اصلاحیه‌های آن» برای دوره برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۸-۱۳۸۴) تنفیذ می‌گردد.

❖ برنامه پنجم توسعه

ماده (۱۱) - سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مجاز است:

الف) اقدامات قانونی در جهت امکان ایجاد مراکز فرهنگی و گردشگری و نحوه تأسیس مراکز تخصصی غیردولتی را در زمینه میراث فرهنگی از قبیل موزه‌ها، مرمت آثار فرهنگی و تاریخی، کارشناسی اموال تاریخی و فرهنگی و همچنین مراکزی جهت نظارت بر مراکز اقامتی، پذیرایی، دفاتر خدمات مسافرتی و گردشگری با استاندارد لازم و شرایط سهل و آسان را فراهم نماید.

❖ قانون حمایت از احیا، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری، مصوب ۱۳۸۹

ماده (۱۲) - دولت می‌تواند هزینه‌های بخش‌های غیردولتی به منظور تأمین خدمات و فضاهای عمومی، فرهنگی، گردشگری، آموزشی، مذهبی و ورزشی در مناطق یادشده را جزء هزینه‌های قابل قبول مالیاتی مؤدیان محسوب نماید.

ماده (۱۳) - دولت مجاز است سالیانه ده هزار میلیارد ریال جهت احیا، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری در بودجه سنواتی کل کشور پیش‌بینی و درج نماید.

ماده (۱۴) - شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها موظفند در چارچوب اعتبارات موضوع ماده (۱۳) این قانون اعتبارات مورد نیاز را برای ساخت فضاها و ساختمان‌های عمومی و خدماتی در محدوده مصوب بافت‌های فرسوده از محل اعتبار دستگاه‌های ذی‌ربط با اولویت تأمین نمایند.

ماده (۱۵) - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) تسهیلات بانکی ارزان‌قیمت تخصیصی به بخش مسکن را به امر احداث و نوسازی مسکن و احیا، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری اختصاص دهد.

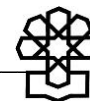
❖ قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن

ماده (۱) - به منظور تأمین مسکن و سهولت دسترسی فاقدین مسکن به‌ویژه گروه‌های کم‌درآمد به خانه مناسب، ارتقای کیفی و کمی مسکن تولیدی کشور، حمایت از سرمایه‌گذاری در امر تولید مسکن با استفاده از فناوری‌های نوین و تولید صنعتی مسکن، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری و سکونتگاه‌های غیررسمی و مقاوم‌سازی واحدهای مسکونی موجود، دولت موظف است از طریق حمایت‌های لازم از قبیل تأمین زمین مناسب و کاهش یا حذف بهای زمین از قیمت تمام شده مسکن، تأمین تسهیلات بانکی ارزان‌قیمت، اعمال معافیت‌های مالیاتی و تأمین سایر نهاده‌های مورد نیاز بخش مسکن در چارچوب مفاد این قانون، تدوین نظامات و مقررات ملی ساخت‌وساز و اعمال نظارت بر تحقق آنها و افزایش ظرفیت سرمایه‌گذاری در بخش تولید و عرضه مسکن با هدف تأمین مسکن برای فاقدین مسکن (جهت هر خانوار یک‌بار) با رعایت مقررات ملی ساختمان و الگوی مصرف مسکن و اصول شهرسازی و معماری اقدام نماید.

ماده (۲) - به دولت اجازه داده می‌شود نسبت به واگذاری زمین تحت تملک خود با اعمال تخفیف، تقسیط یا واگذاری حق بهره‌برداری به صورت اجاره‌ای ارزان‌قیمت در قالب برنامه‌های ذیل اقدام نماید:

۷. حمایت از بهسازی و نوسازی و تولید و عرضه مسکن در بافت‌های فرسوده شهری و سکونتگاه‌های غیررسمی توسط بخش غیردولتی.

ماده (۱۲) - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران صرفاً جهت احداث واحدهای مسکونی و بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری و سکونتگاه‌های غیررسمی و پرداخت وام قرض‌الحسنه اجاره مسکن

جهت اسکان موقت) موضوع این قانون از طریق بانک‌های عامل نسبت به تأمین و پرداخت تسهیلات بلندمدت در قالب سهمیه مشخصی از کل تسهیلات بانکی که در ابتدای هر سال توسط دولت تعیین می‌گردد، اقدام می‌نماید. این تسهیلات پس از ساخت واحدهای مسکونی قابل انتقال به خریداران بوده و شرایط اعطای تسهیلات و بازپرداخت‌ها با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ماده (۱۶) - کلیه طرح‌های تولید مسکن ویژه گروه‌های کم‌درآمد و طرح‌های تولید مسکن در بافت‌های فرسوده شهرها مشمول تخفیف حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) هزینه‌های عوارض ساخت و تراکم ساخت و تقسیط بدون کارمزد باقی‌مانده می‌باشد.

دولت موظف است معادل صد درصد (۱۰۰٪) تخفیف اعمال شده از سوی شهرداری‌ها ناشی از اجرای این قانون و سایر قوانین را در لوایح بودجه سنواتی منظور و پرداخت نماید.

پیشینه مقررات مرتبط با لایحه

❖ آیین‌نامه اجرایی بند «ج» ماده (۱۶۶) قانون برنامه سوم

ماده (۱) - وزارت کشور موظف است حداکثر تا پایان سال دوم برنامه چهارم توسعه، در تمام شهرهای دارای بافت تاریخی ارزشمند که محدوده آنها و ضوابط حفاظتی و کاربری آنها به موجب ماده (۲) این آیین‌نامه توسط سازمان میراث فرهنگی و گردشگری تعیین و اعلام شده یا می‌شود، با توجه به وسعت ویژگی‌های بافت و همچنین تعداد و تنوع بناها، محوطه‌ها و مجموعه‌های تاریخی - فرهنگی و عرصه آنها واقع در محدوده قانونی شهر، ساختار مدیریتی مناسب در ستاد یا مدیریت مناطق شهری با هماهنگی سازمان یاد شده ایجاد نماید.

تبصره «۱» - شرح وظایف، اختیارات، مسئولیت‌ها، امکانات و نیروی انسانی لازم برای اجرای مفاد این آیین‌نامه، در ساختار تشکیلاتی واحدهای سازمانی یادشده، توسط وزارت کشور پیش‌بینی و تعیین خواهد شد.

تبصره «۲» - اجرای وظایف مندرج در این آیین‌نامه تا تشکیل و فعالیت واحدهای سازمانی موضوع این ماده، بر عهده شهرداران شهرهای موضوع این آیین‌نامه می‌باشد.

ماده (۲) - واحدهای سازمانی موضوع ماده (۱) این آیین‌نامه، اقدام‌های زیر را در سطوح شهر انجام خواهند داد:

۱. برنامه‌ریزی، تهیه و اجرای طرح‌ها و انجام اقدام‌های لازم به منظور تحقق ضوابط حفاظتی اعلام شده توسط سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در مورد بناها، مجموعه‌ها، محوطه‌ها و بافت‌های تاریخی.
۲. برنامه‌ریزی و انجام اقدام‌های لازم به منظور حمایت و مساعدت فنی، کارشناسی، مالی و اجرایی

نسبت به مالکان و متصرفان قانونی آثار ارزشمند تاریخی، فرهنگی، بازشناسی، حفاظت و احیای اماکن و بافت‌های تاریخی از قبیل ساماندهی معابر و فضاهای عمومی همجوار، اولویت در ارائه خدمات شهری و ایجاد تناسب در روش‌های ارائه آن با ویژگی‌های بافت با محوطه تاریخی، اقدام‌های لازم برای مقابله با سوانح طبیعی و آتش‌سوزی، جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی و اقدام‌های فنی لازم برای عبور تأسیسات شهری از قبیل آب، برق، تلفن، گاز و فاضلاب با رعایت اولویت فضاهای فرهنگی - تاریخی عمومی به‌ویژه بقاع متبرکه، آرامگاه مشاهیر، مساجد، حسینیه‌ها، تکایا، بازارها و گورستان‌های تاریخی.

۳. برنامه‌ریزی و انجام اقدام‌های لازم برای ساماندهی و معرفی محوطه‌ها و تپه‌های تاریخی واقع در محدوده شهر از قبیل تأمین تأسیسات خدمات عمومی، نظافت، تأمین روشنایی و محوطه‌سازی آنها بر اساس طرح و برنامه مصوب و با نظارت سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و همچنین اطلاع‌رسانی و نصب تابلوهای راهنمای شهری مرتبط با آثار تاریخی.

۴. انجام اقدام‌ها و ایجاد زمینه‌های لازم برای تسری، تقویت و ارتقای هویت تاریخی - فرهنگی شهر از طریق انجام و حمایت از اجرای پژوهش‌های موضوعی تاریخی - فرهنگی و تهیه و اجرای طرح‌های مرمت، ساماندهی و احیای ابنیه و بافت‌های تاریخی بر اساس طرح مصوب و با نظارت سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و احداث بناهای مورد نیاز با رعایت اصول منبعث از هویت تاریخی - فرهنگی شهر.

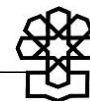
۵. انجام اقدام‌ها برای آثار تاریخی - فرهنگی موجود در شهر اعم از بناها، محوطه‌ها، مجموعه‌ها و بافت‌های تاریخی از جمله عناصر پایدار شهری که به مثابه سرمایه‌های اصلی شهر تلقی شده و در طرح‌های توسعه شهری اعم از جامع و تفصیلی و سایر طراحی‌های شهری با توجه به ضوابط سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مورد حفاظت کالبدی قرار گرفته و شرایط لازم برای تأثیرگذاری آنها در سایر عناصر شهری فراهم آید و از آنها به عنوان عناصر حیاتبخش شهری در طراحی‌های شهری استفاده گردد.

۶. صدور هرگونه پروانه ساختمانی و انجام عملیات عمرانی در عرصه و حریم بافت‌ها، بناها و محوطه‌های تاریخی بر اساس ضوابط حفاظتی اعلام شده از سوی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری خواهد بود. شهرداری‌ها از هر گونه تخریب، تجاوز به حریم، مرمت، تعمیر و تغییر کاربری مغایر با ضوابط حفاظتی اعلام شده جلوگیری خواهند کرد.

۷. حمایت و مساعدت فنی، کارشناسی، مالی و اجرایی نسبت به هنرمندان، صاحبان مشاغل سنتی و بومی و کارگاه‌های هنرهای سنتی مستقر در بافت‌های تاریخی.

۸. تهیه و اجرای طرح‌های مرمت و احیای بناهای تاریخی، ابنیه و مجموعه‌ها با همکاری و نظارت سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و اقدام‌های لازم جهت تصویب آن توسط سازمان مذکور.

۹. بررسی و ارائه طرح‌های لازم برای اصلاح بافت جمعیت و اقدام برای ارتقای سطح بهداشت عمومی و شرایط زیست‌محیطی در بافت‌های تاریخی.

۱۰. بررسی و تعیین مشاغل مضر و انتقال آنها از بافت یا محوطه تاریخی.

۱۱. معرفی ارزش‌های تاریخی.

۱۲. تهیه و اجرای طرح‌ها و انجام اقدام‌های لازم به منظور ایجاد رونق اقتصادی در بازارها و بافت‌های تاریخی با توجه به ویژگی‌های تاریخی - فرهنگی آنها و به منظور حفاظت از بافت تاریخی و هویت تاریخی - فرهنگی شهر با جلب مشارکت‌های مردمی.

ماده (۳) - با تصویب شورای شهر، حداقل دو برابر نسبت سطح بافت تاریخی به سطح زیر پوشش خدماتی شهر، از درآمدهای شهرداری در اختیار مدیریت ذی‌ربط موضوع ماده (۱) این آیین‌نامه قرار خواهد گرفت.

ماده (۴) - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور علاوه بر اعتبارات در اختیار شهرداری‌ها که با تصویب شوراهای شهر بدین منظور اختصاص می‌یابد، سایر اعتبارات لازم را برای اجرای این آیین‌نامه بنا به پیشنهاد سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و وزارت کشور در بودجه سالیانه دستگاه‌های ذی‌ربط پیش‌بینی خواهد کرد.

ماده (۵) - سازمان میراث فرهنگی و گردشگری به منظور معرفی میراث فرهنگی کشور و جلب همکاری‌های بین‌المللی، برنامه‌های مشترکی را در سطح بین‌المللی در قالب پژوهش، مرمت، حفاظت، احیا و معرفی آثار و بناهای تاریخی - فرهنگی با سازمان‌های بین‌المللی و مؤسسات علمی سایر کشورهای جهان اجرا می‌نماید.

ماده (۶) - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور اعتبار لازم را برای تهیه پروژه‌های امکان‌سنجی و راهبردی، به منظور توسعه فعالیت‌ها و همکاری‌های بین‌المللی تأمین می‌نماید.

تبصره «۱» - اعتبارات ریالی برای فراهم کردن زمینه‌های همکاری بین‌المللی در آثار و اماکن معین و ایجاد قابلیت‌های حقوقی، خدماتی، پژوهشی، مدیریتی و فنی در آنها، با توجه به استانداردهای بین‌المللی از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تأمین خواهد شد.

تبصره «۲» - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور امکانات لازم را برای ایجاد ساختار اداری و نظام مدیریتی و حقوقی متناسب در موارد و موضوع‌هایی که قابلیت همکاری بین‌المللی دارند، فراهم خواهد نمود.

تبصره «۳» - در مواردی که حداقل سی درصد از هزینه‌های مطالعات، طراحی و اجرای برنامه‌های مورد نظر سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در قالب تفاهمنامه‌های معتبر از سوی مؤسسات خارجی تأمین شده باشد، سهم اعتبارات سازمان مذکور از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تأمین خواهد شد.

ماده (۷) - تمام دستگاه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای دولتی کشور، ایجاد تأسیسات زیربنایی مانند راه‌های دسترسی، تأمین آب، برق، گاز و تلفن و دفع فاضلاب اماکن تاریخی - فرهنگی کشور را که توسط سازمان

میراث فرهنگی و گردشگری به عنوان موضوع همکاری‌های مشترک بین‌المللی تعیین می‌گردد، در اولویت اجرایی خود قرار خواهند داد و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور اعتبار مورد نیاز آنها را تأمین خواهد نمود.

ماده (۸) - اجرای مفاد این آیین‌نامه مانع وظایف قانونی شرکت عمران و بهسازی شهری وابسته به وزارت مسکن و شهرسازی نخواهد شد.

ماده (۹) - سازمان میراث فرهنگی و گردشگری موظف است گزارش عملکرد این آیین‌نامه را سالیانه به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ارائه نماید.

❖ **آیین‌نامه مدیریت، ساماندهی، نظارت و حمایت از مالکان و دارندگان اموال فرهنگی -**

تاریخی منقول مجاز تاریخ ۱۳۸۴/۰۵/۱۰

ماده (۲۶) - سازمان میراث فرهنگی و گردشگری دستورالعمل‌های ناظر به شرایط و نحوه احراز صلاحیت متقاضیان، نحوه فعالیت و مدیریت موزه‌ها و مجموعه‌های خصوصی و همچنین شرایط نحوه صدور، مدت اعتبار و شرایط تعلیق یا ابطال پروانه‌های صادر شده را ظرف شش ماه پس از تصویب این آیین‌نامه تدوین و پس از تصویب شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری ابلاغ خواهد کرد.

ماده (۴۳) - تشخیص صلاحیت علمی و فنی برای صدور مجوز فعالیت و رتبه‌بندی مشاوران حقیقی و حقوقی، کارگاه‌ها، مؤسسات کارشناسی و کارشناسان حقیقی، کارگاه‌های مرمت و مرمتگران حقیقی و مؤسسات مدیریت محوطه‌های فرهنگی - تاریخی و موزه‌ها و همچنین تعیین حق‌الزحمه آنها رده‌بندی و تعیین سقف ورودیه موزه‌های خصوصی بر اساس دستورالعمل‌های مصوب شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری بر عهده سازمان میراث فرهنگی و گردشگری است.

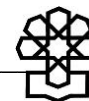
تبصره «۱» - به منظور انجام موارد فوق کارگروه فنی با ترکیب زیر در سازمان میراث فرهنگی و

گردشگری تشکیل می‌شود:

۱. یکی از معاونان سازمان میراث فرهنگی و گردشگری به عنوان رئیس کارگروه،
۲. مدیرکل دفتر امور مشاوران و پیمانکاران سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور،
۳. پنج نفر کارشناس خبره به تعیین رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری،
۴. مدیرکل ستادی ذی‌ربط سازمان میراث فرهنگی و گردشگری.

تبصره «۲» - مصوبات کارگروه به رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری گزارش و با امضای

نامبرده ابلاغ و رسمیت می‌یابد.

❖ آیین‌نامه اجرایی تبصره «۲» ماده (۷) قانون حمایت از احیا، بهسازی و نوسازی بافت‌های

فرسوده و ناکارآمد شهری، مصوب ۱۳۹۳ هیئت وزیران

تبصره «۳» ماده (۳)

تبصره «۳» - اعطای مجوز انتشار و یا تأسیس ابزارها و نهادهای مالی موضوع ماده (۱) جهت احیا، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری مربوط به بازار سرمایه، توسط سازمان بورس و اوراق بهادار صورت می‌گیرد. سازمان بورس و اوراق بهادار موظف است نظر کارشناسی شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران را در موارد فنی و تخصصی مربوط به بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری اخذ نماید.

ماده (۹) - معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور به منظور تشویق و حمایت از احیا، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری برای جبران مابه‌التفاوت سود تسهیلات ارزان‌قیمت، مابه‌التفاوت سود تخفیف عوارض شهرداری موضوع ماده (۱۶) قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن - مصوب ۱۳۸۷ - پرداخت کمک ودیعه اسکان موقت و اجاره موقت املاک ساکنین در بافت فرسوده شهری، توسعه معابر و زیرساخت‌های محدوده‌ها و محله‌های هدف، با هماهنگی وزارت راه و شهرسازی (شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران) اعتبارات لازم را در قالب ردیف مشخص در قوانین بودجه سنواتی پیش‌بینی می‌نماید.

ماده (۱۰) - شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها موظفند سالیانه سهمی از اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ثابت خود در حوزه ساخت فضاها و ساختمان‌های عمومی و خدمات زیربنایی و سایر خدمات را در محله‌ها و محدوده‌های هدف مطابق طرح‌های مصوب اختصاص دهند.

ماده (۱۱) - به منظور تسریع در احیا، بهسازی و نوسازی بافت فرسوده و ناکارآمد شهری، شهرداری‌ها مکلفند در خصوص سهم عوارض، تراکم و حقوق مربوط به صدور پروانه و پایان کار ساختمانی به یکی از روش‌های زیر اقدام نمایند:

۱. تقسیط حداقل سه‌ساله از زمان اتمام پروژه،
۲. دریافت سهم‌الشرکه بر اساس قرارداد مشارکت در زمان اتمام پروژه،
۳. دریافت گواهی سرمایه‌گذاری صندوق‌های سرمایه‌گذاری یا سایر اوراق بهادار طبق ضوابط قانون،
۴. سایر رویه‌های تشویقی و تسهیل‌کننده مصوب شورای اسلامی شهر.

ماده (۱۲) - معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظفند اقدامات لازم برای اجرای ماده (۱۵) قانون را به عمل آورده و گزارش عملکرد سالیانه خود در این زمینه را با همکاری وزارت راه و شهرسازی تهیه و به هیئت وزیران ارائه نمایند.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۱۷۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه اصلاح قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور»

نام دفتر: مطالعات فرهنگی (گروه هنر، میراث فرهنگی و گردشگری)

تهیه و تدوین کنندگان: شهاب طلایی شکری، علی اصغر شالبافیان

ناظران علمی: سینا کلهر، ایروان مسعودی اصل

متقاضی: کمیسیون فرهنگی

همکاران: صادق ستاری فرد، حسن امجدیان (دفتر حقوقی)، ناصر یارمحمدیان (دفتر بخش عمومی)،

محمد رضا فارسیان (دفتر زیربنایی)

ویراستار تخصصی: اسماعیل نوده فراهانی

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ شروع مطالعه: ۱۳۹۷/۷/۹

تاریخ خاتمه مطالعه: ۱۳۹۷/۹/۱۳

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۹/۱۸